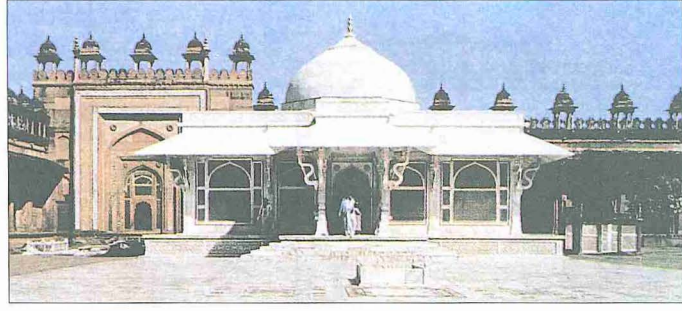

FETİHPÜR SIKRI

**Bâbürlüler'in
1574- 1586 yılları arasındaki
başşehri.**

Hindistan'ın Utar Pradeş eyaletinde Agra'nın 37 km. güneybatısında yer alır. Ekber Şah, Sikri köyü yakınlarında bir mağarada yaşayan Çiştîye tarikatı şeyhlerinden Selîm Çiştî'yi ziyaret ettiğinde (1569) şeyhin erkek çocuğu olmayan sultana yakında bir oğlunun doğacağını müjdelemesi üzerine burada bir saray inşa ettirdi ve Selîm adını verdiği oğlunun (Cihangir) bu sarayda doğmasının ardından da çevresine başka muhteşem binaların yapılmasını emrederek burada bir şehir kurdu. 1574'te Gucerât seferinden zaferle dönünce de buraya Fetihpür adını verdi. 1586'ya kadar on iki yıl süreyle Bâbürlüler'in başşehri olan Fetihpür Sikri'yi devletin ve özellikle kendi döneminin ihtişamını yansıtabilecek şekilde mimari eserlerle süsledi; hatta bu faaliyetini burayı terkedip Agra'ya döndükten sonra da sürdürdü.

Tarihî şehrin harabeleri çok iyi korunmuş durumdadır ve halen Bâbürlü mimarisinin en göz alıcı eserlerinin sergilendiği bir açık müze olarak Hindistan'ın en fazla turist çeken yerlerinden birini teşkil etmektedir. Şehirdeki en önemli mimari eserlerden biri olup 979 (1571-72) yılında bitirilen Fetihpür Sikri Ulucamii, Mescid-i Harâm'dan sonra müslümanların ikinci büyük mâbedi olması amacıyla inşa edilmiş dünyada benzeri bulunmayan muhteşem bir yapıdır ve özellikle Büledd Dervâze adıyla bilinen zafer takı niteliğindeki 1602 tarihli ana giriş kapısı ile ünlüdür (geniş bilgi için bk. **FETİHPÜR SIKRI ULUCAMİİ**). Caminin arkasındaki alana Selîm Çiştî ile torunu İslâm Han'ın türbeleri, caminin aşağısına

Fetihpür
Sikri'de
Şeyh Selîm
Çiştî'nin
türbesi

ise saray ve hükümet binaları ile aşevleri, çarşılar, kervansaraylar ve hamamlar yapılmıştır. Sarayın bölümlerini oluşturan Dîvân-ı Hâs, Peñç Mahal, Dîvân-ı Âm, harem daireleri ve hükümet binaları birbiriyle bağlantılı inşa edilmiş ve etrafı duvarla çevrilen bu külliye Hâthî Pol (filler kapısı) denilen büyük bir kapı ile dışarıya açılmıştır. Ortasında sekiz köşeli bir sütunun yükseldiği tek bir mekândan ibaret olan Dîvân-ı Hâs, bu şehirdeki ulucami gibi dünyada bir benzeri bulunmayan ilginç bir yapıya sahiptir (geniş bilgi için bk. **DİVANHÂNE**). Dîvân-ı Âm ise 111 tane cumba tarzında duvar bölmesiyle çevrilmiş ve batı tarafına sultanın tahtı yerleştirilmiş genişçe bir mekândan oluşur. Seksen dört simetrik sütunla inşa edilen Peñç Mahal, her katı biraz daha küçüklen beş katlı bir bina- dir ve yine değişik bir görünüm arz etmektedir. Hâthî Pol'un aşağı tarafında, doğruluğu kanıtlanmayan bir iddiaya göre Ekber Şah'ın şehri terketmesine suyunun bozulması sebep olan Fetihpür'un özel su sistemi ve kuyusu yer alır. Yine bu mevkide seyir kulesi olarak kullanıldığı tahmin edilen ünlü Hiran Menâr (geyik kulesi) bulunmaktadır. Şehirdeki kervansaraylar tamamen harap durumdadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebü'l-Fazl el-Allâmî, *The Akbarnâma* (trc. H. Beveridge), New Delhi 1987, II, 503, 530-531; Abdülkâdir el-Bedâünî, *Muntakhabu-t-Tawârikh* (trc. G. S. A. Ranking v.dğr.), New Delhi 1986, II, 112, 124, 139; E. W. Smith, *The Mughal Architecture of Fatehpur Sikri*, Allahâbâd 1894-98, I-IV; M. Said Ahmed Marahravî, *Âşâr-ı Ekberî or Târîh-i Fetihpür Sikri*, Agra 1906; A. B. M. Husain, *Fatehpur-Sikri and Its Architecture*, Dacca 1907; P. Brown, *Indian Architecture: The Islamic Period*, Bombay 1942; M. Arif Kandeherî, *Târîh-i Ekberî*, Rampûr 1962, s. 149-153; S. A. A. Rizvi, *Fatehpur Sikri*, New Delhi 1972; a.m.f. – V. J. A. Flynn, *Fatehpur Sikri*, Bombay 1975; R. Nath, *History of Mughal Architecture*, New Delhi 1982-85, II, 156-267; *Fatehpur-Sikri* (ed. M. Brand – G. D. Lowry), Bombay 1987; "Fatehpür-Sikri", *EI*² (İng.), II, 840.

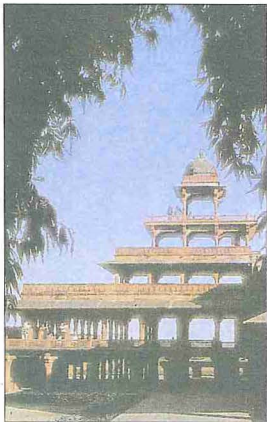
S. ATHAR ABBAS RIZVI

FETİHPÜR SIKRI ULUCAMİİ

**Hint-İslâm sanatının
en muhteşem binalarından biri.**

Dünyanın en büyük ve en bezemeli camilerinden biri olup Bâbürlü mimarisinin başlıca eserlerindedir; değişik özellikleriyle bütün camiler içinde ayrı bir yer işgal eder. Hint halklarının dinî ve siyasî tek hâkimi olmak isteyen Ekber Şah tarafından, kendi kurduğu Fetihpür Sikri şehrinde şahsının ve devletin gücünü, ihtişamını göstermek amacıyla yaptırılmıştır. 979 (1571-72) tarihli kitâbesinde Mescid-i Harâm'dan sonra en büyük mâbed olmasının istendiği belirtilen cami, Ekber Şah'ın sarayı ile ünlü mutasavvıf Selîm Çiştî'nin hankahının yakınında yer almakta, devâsâ boyutlarıyla ve dünyanın hiçbir yerinde eşine rastlanmayan ilginç yapısıyla da bu iddialı durumunu belirgin bir biçimde ortaya koymaktadır. Cami, 1574 yılında Ekber Şah'ın Gucerât'ta elde ettiği zaferden sonra Fetihpür (zafer şehri) ismini vererek oturmaya başladığı yeni başşehrin gittikçe artan önemine paralel olarak zamanla büyük bir ün kazanmıştır. Yeni bir din kurma hazırlığı içinde bulunan Ekber Şah'ın 12 Rebîülevvel 987 (9 Mayıs 1579) günü düzenlenen mevlid merasimi münasebetiyle minbere çıkıp kendini ilâhî mertebeye yücelttiği ünlü manzum hutbeyi okumasına sahne olan cami, onun şehri terkettiği 1586 yılından sonra da önemini korumuştur. Ekber Şah'ın artık Fetihpür'da oturmadığı halde Dekken'i fethi (1602) münasebetiyle caminin güney kapısını yıktırıp yerine Hindistan'ın en görkemli zafer taklarından biri olan Büledd Dervâze isimli taçkayı yaptırmayı, Fetihpür Sikri Ulucamii'ni kendi büyüklüğünün ve zaferlerinin sembolü olarak görmeye devam ettiğini göstermektedir.

130 basamaklı bir merdivenle çıkılan cami, şehrin güney batısında engebeli bir arazi üzerine inşa edilmiş ve bu amaç-

Fetihpür
Sikri'de
Peñç Mahal
denilen
beş katlı köşk -
Hindistan